

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยบทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในงานส่งเสริมการเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลทาง เศรษฐกิจและสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในงาน ส่งเสริมการเกษตร ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (3) ความคิดเห็นและความพึงพอใจของ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทในงานส่งเสริมการเกษตร(4) ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยทำการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวน 115 ราย โดยไม่สุ่ม ตัวอย่าง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตอนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ได้แก่ การประกอบอาชีพ (อาชีพหลัก อาชีพเสริม) รายได้ของครัวเรือน (รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร) ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร การถือครองที่ดิน จำนวนแรงงานด้าน

การเกษตร ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ได้แก่ การดำรงตำแหน่งทางสังคม การเป็นอาสาสมัครเกษตรด้านอื่นๆ ระยะเวลาในการเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การเป็นสมาชิกกลุ่ม /สถาบันเกษตรกร การเข้ามาเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การตัดสินใจเข้ามาเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆ หลังจากการเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การศึกษาดูงานด้านการเกษตรหลังจากเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร การร่วมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรกับหน่วยงานต่าง ๆ การประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานสถานการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากสื่อ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากบุคคล การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากการเข้าร่วมกิจกรรม ตอนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

การทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่าง 20 ราย เกี่ยวกับการรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากสื่อ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากบุคคล การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากการเข้าร่วมกิจกรรม ความจำเป็นของบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และปัญหา/อุปสรรค ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha of coefficient) เท่ากับ 0.750 0.720, 0.722, 0.877, 0.837 และ 0.954 ตามลำดับ

โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.3 สรุปผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ

เพศ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 51.92 ปี การศึกษาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

1.3.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

การประกอบอาชีพหลัก อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม รองลงมา คือ รับราชการ ค้าขายและรับจ้าง การประกอบอาชีพเสริม ส่วนใหญ่ มีอาชีพเสริม คือ ค้าขาย รองลงมา คือ เกษตรกรรม และรับจ้าง รายได้ในภาคการเกษตร

ของครัวเรือน/ปี ส่วนใหญ่มีรายได้ในภาคการเกษตร ระหว่าง 50,001-200,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยปีละ 203,000 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือน/ปี ส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคเกษตร ระหว่าง 50,001-200,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยปีละ 106,000 บาท รายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน/ปี มีรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน/ปี ระหว่าง 200,001-400,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยปีละ 307,000 บาท ขนาดพื้นที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด มีขนาดพื้นที่ถือครองทำการเกษตรทั้งหมด 11-40 ไร่ โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 22.81 ไร่ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง 11-40 ไร่ โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 18.30 ไร่ ขนาดพื้นที่เช่าทำการเกษตร ส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่เช่าทำการเกษตร โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 4.52 ไร่ แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน มีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน 2 คน โดยมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.68 คน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน โดยแยกเป็นผู้ชายเฉลี่ย 1.62 คน และผู้หญิง เฉลี่ย 1.07 คน

1.3.3 สภาพทางด้านสังคมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

- 1) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่มีการดำรงตำแหน่งทางสังคม ได้แก่ การเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน รองลงมาเป็นประธาน/กรรมการกลุ่มต่างๆ อสม. สมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อบต./เทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน
- 2) การเป็นอาสาสมัครด้านอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรหมู่บ้าน รองลงมาเป็นผู้แทนเกษตรกร หมอดินอาสา อาสาปศุสัตว์ อาสาสมัครเกษตรด้านบัญชี อาสาสมัครสหกรณ์ ประมงอาสา อาสาสมัครชวาหน้าชั้นนำ อาสาสมัครเกษตรและสหกรณ์ อาสาสมัครยางพารา และอาสาสมัครชลประทาน
- 3) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมาแล้วเป็นระยะเวลา 4 ปี โดยมีค่าเฉลี่ย 2.87 ปี
- 4) การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตร สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สมาชิกสภาเกษตรกร สมาชิกกลุ่มเกษตรกร และ เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 5) การเข้ามาเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนเป็นผู้คัดเลือกและเสนอชื่อ รองลงมาได้รับการเสนอชื่อจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และมีส่วนน้อยที่สมัครเองกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- 6) สาเหตุที่มาทำหน้าที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร รองลงมาต้องการช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรในด้านการเกษตร และส่วนน้อยต้องการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ทางการเกษตร

7) การเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ หลังจากเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ทั้งหมดเคยได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

8) การศึกษาดูงานด้านการเกษตร ส่วนใหญ่ เคยได้รับการศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกษตร

9) บทบาทหน้าที่ในด้านการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรในปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีการประชาสัมพันธ์ รองลงมามีการอธิบายแบบฟอร์ม และมีการตรวจสอบความถูกต้อง

10) บทบาทหน้าที่ในด้านการร่วมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่มีการร่วมเวทีประชาคม รองลงมามีการร่วมเวทีประชาคม มีการร่วมพิจารณาการจัดทำแผนการเกษตรในหมู่บ้าน และมีการเสนอข้อมูล/ปัญหา ของหมู่บ้านให้กรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

11) บทบาทหน้าที่ในด้านการประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีการประสานเชิญวิทยากร รองลงมามีการสำรวจความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเป็นวิทยากรเอง

12) บทบาทหน้าที่ในด้านการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์เร่งด่วน ส่วนใหญ่มีการเฝ้าระวังการเกิดภัยธรรมชาติและสถานการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วน รองลงมามีการติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์เร่งด่วน และมีการร่วมติดตามการเกิดภัยพิบัติต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

13) ระดับความถี่ในการรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากสื่อของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง และประเด็นที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านรับทราบข้อมูล อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากสื่อโทรทัศน์หลัก (ฟรีทีวี) ระดับปานกลางได้แก่ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ดาวเทียม หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ วารสารทางการเกษตร และเอกสารของหน่วยงานราชการ และระดับน้อย ได้แก่ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากสื่ออินเทอร์เน็ต

14) ระดับความถี่ในการรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากบุคคลของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และประเด็นที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านรับทราบข้อมูล อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร และผู้นำหมู่บ้าน/ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน/อบต. ระดับปานกลาง ได้แก่ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่รัฐ จากหน่วยงานอื่น จากเพื่อนบ้านและจากญาติพี่น้อง ระดับน้อย ได้แก่ การรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน

15) ระดับความถี่ในการรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากการเข้าร่วมกิจกรรมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และประเด็นที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านรับทราบข้อมูลทางการเกษตรจากการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การฝึกอบรม การฟังการบรรยาย การประชุม และการฝึกปฏิบัติจริง ระดับปานกลาง ได้แก่ การสัมมนา และการทัศนศึกษาดูงาน

1.3.4 ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

1) ข้อคำถามที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านตอบได้ถูกต้องที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเป็นตัวแทนของเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน 2) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีหน้าที่การประสานงาน การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของหมู่บ้าน 3) การแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้านต้องทำอย่างฉับไว

2) จำนวนข้อที่ตอบถูกต้องเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในบทบาทในงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 49.6 ตอบถูก 11-12 ข้อ รองลงมาร้อยละ 30.4 ตอบถูก 7-9 ข้อ โดยเฉลี่ยตอบถูก 9.30 ข้อ จากจำนวนคำถามทั้งหมด 15 ข้อ

1.3.5 ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

1) ระดับความจำเป็นของบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ประเด็น การช่วยประชาสัมพันธ์และประสานงาน จัดเก็บข้อมูลตามภารกิจหน่วยงานกระทรวงเกษตรฯ การรายงานข้อมูลการเกษตรของหมู่บ้านให้กรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนเกษตรกร การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ การรวบรวม/จัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรในหมู่บ้าน การร่วมเวทีประชาคมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน การร่วมพิจารณาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน การเสนอปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน การรายงานข้อมูลผู้ประสบภัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม ภัยแล้งฯ และการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยโรค แมลงศัตรูพืชระบาด

2) ระดับการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การช่วยประชาสัมพันธ์และประสานงานจัดเก็บข้อมูลตามภารกิจหน่วยงานกระทรวงเกษตรฯ การรายงานข้อมูลการเกษตรของหมู่บ้านให้กรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนเกษตรกร การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืช

เศรษฐกิจ การรวบรวม/จัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรในหมู่บ้าน การร่วมเวทีประชาคมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน การร่วมเวทีประชาคมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน การเสนอปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน และการรายงานข้อมูลผู้ประสบภัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม ภัยแล้งฯ ระดับปานกลาง ได้แก่ การเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยโรค แมลงศัตรูพืชระบาด

1.3.6 การสนับสนุนในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

โดยภาพรวมอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มากที่สุด คือ กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง และกรมส่งเสริมการเกษตร รองลงมา คือ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) กรมชลประทาน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์

1.3.7 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

1) ระดับของปัญหาที่เกี่ยวกับบทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นช่วยตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารหลักฐาน การรับขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร การตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับเบื้องต้น ช่วยเจ้าหน้าที่รับคำร้องและตรวจสอบเอกสาร การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ การทำประชาคมเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ การช่วยกลุ่มตรวจสอบพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ การรวบรวมข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน การเข้าร่วมเวทีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน/ตำบล การประสานงานถ่ายทอดความรู้ การประสานงานในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน การเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยจากโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด การเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยจากภัยพิบัติธรรมชาติ การสำรวจพื้นที่ประสบภัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัย และระดับมาก ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบในเรื่องสิทธิประโยชน์คุณสมบัติของเกษตรกร เอกสารสำคัญที่ต้องใช้ และวัน เวลา สถานที่ในการรับขึ้นทะเบียนเกษตรกร และการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบในเรื่องสิทธิประโยชน์คุณสมบัติของเกษตรกร เอกสารสำคัญที่ต้องใช้ และวัน เวลา สถานที่ในการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ

2) ข้อเสนอแนะ โดยภาพรวมอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เสนอให้มี

คำตอบแทนอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน การจัดเก็บข้อมูลต่างๆ เจ้าหน้าที่ควรอธิบายแบบฟอร์มให้ชัดเจนเพื่อความถูกต้องในการเก็บข้อมูล การฝึกอบรมและทัศนศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานสามารถไปถ่ายทอดให้กับเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง จัดสัมมนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั่วประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การให้ความรู้วิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ แก่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านช่วยตรวจสอบข้อมูลภัยธรรมชาติอย่างละเอียดเพื่อป้องกันการทุจริตและควรมีการเฝ้าระวังภัยทุกเดือน

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในงานส่งเสริมการเกษตรของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏผล ดังนี้

2.1 บทบาทของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในงานส่งเสริมการเกษตร

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบระดับประถมศึกษา และปฏิบัติงานอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมาแล้ว 4 ปี โดยเฉลี่ย 2.87 ปี ซึ่งต่างจาก สุธรรม ลิมพานิช (2551:75) พบว่า ประมวลอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านในการเลี้ยงปลาเฉลี่ย 8.23 ปี การเข้ามาเป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนเป็นผู้คัดเลือกและเสนอชื่อ ซึ่งต่างจาก กัมพล แก้วมีสี (2545: 38) พบว่า อาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่สมัครมาทำหน้าที่อาสาปศุสัตว์เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านชักชวน การดำรงตำแหน่งทางสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรหมู่บ้าน สาเหตุที่มาทำหน้าที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร

2.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในงานส่งเสริมการเกษตรของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ซึ่งคำถามที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านตอบได้ถูกต้องที่สุด 3 ลำดับแรก คือ 1) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเป็นตัวแทนของเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน 2) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีหน้าที่การประสานงาน การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของหมู่บ้าน และ เกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติหลังจากได้รับ

การช่วยเหลือต้องให้คำปรึกษาแนะนำอาชีพพระยะสันแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ 3) การแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้านต้องทำอย่างฉับไว

อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนของเกษตรกรในหมู่บ้านมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเกษตร สามารถให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในกรณีเบื้องต้นเพื่อลดการสูญเสียผลผลิตทางการเกษตรในระดับหนึ่ง

2.3 ความคิดเห็นต่อความจำเป็นในการปฏิบัติงานและความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานจริงของอาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน

2.3.1 ด้านการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ประเด็น การช่วยประชาสัมพันธ์ตามภารกิจหน่วยงานกระทรวงเกษตรฯ การรายงานข้อมูลการเกษตรของหมู่บ้านให้กรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนเกษตรกร และการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านจะร่วมกับเจ้าหน้าที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรรวมถึงการตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูล ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการให้บริการด้านการเกษตรแก่เกษตรกรในหมู่บ้าน

2.3.2 การร่วมกิจกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ประเด็น การร่วมเวทีประชาคมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน และการร่วมพิจารณาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านจะรวบรวมปัญหาจากอาสาสมัครเกษตรกรและเกษตรกรในหมู่บ้านและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและนำข้อมูลที่ได้เสนอในที่ประชุมร่วมกับกรรมการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน

2.3.3 การประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก ประเด็น การรวบรวม/จัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรในหมู่บ้าน และการเสนอปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านจะเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอคำแนะนำในการถ่ายทอดเทคโนโลยีรวมถึงการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้ทันทั่วถึง

2.3.4 การติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ประเด็น การรายงานข้อมูลผู้ประสบภัยธรรมชาติ ได้แก่ น้ำท่วม ภัยแล้งฯ และการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยโรคแมลงศัตรูพืชระบาด ซึ่ง

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจะให้ข้อมูลและแจ้งเตือนภัยธรรมชาติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานงานช่วยเหลือได้ถูกต้อง รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง และกรมส่งเสริมการเกษตร

2.4 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

โดยภาพรวมอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีระดับของปัญหา/อุปสรรคด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง และมีการเสนอให้มีค่าตอบแทนอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ สุธรรม ลิมพานิช (2551: 76) เสนอแนะว่า ให้กรมประมงสนับสนุนปัจจัยการผลิตสนับสนุนค่าตอบแทน ให้กรมประมงจัดฝึกอบรมและทัศนศึกษาเพิ่มเติม การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ควรอธิบายแบบฟอร์มให้ชัดเจนเพื่อความถูกต้องในการเก็บข้อมูล สอดคล้องกับ วิณา พงศ์พัฒนานนท์ (2551: 100) เสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากนักส่งเสริมรุ่นเก่า เป็นนักส่งเสริมรุ่นใหม่ จากผู้นำสั่งการมาเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเป็นนักประสานที่ดี การฝึกอบรมและทัศนศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานเพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง จัดสัมมนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั่วประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การให้ความรู้วิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ แก่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน และให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านช่วยตรวจสอบข้อมูลภัยธรรมชาติอย่างละเอียดเพื่อป้องกันการทุจริตและควรมีการเฝ้าระวังภัยทุกเดือน

2.5 ปัญหาในการปฏิบัติงาน แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และบทบาทที่พึงประสงค์ จากการสนทนากลุ่ม

2.5.1 ปัญหาในการดำเนินงาน

1) การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน ได้แก่ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านไม่มีความรู้ในการเก็บข้อมูลการเกษตร และเจ้าหน้าที่ไม่ได้ชี้แจงรายละเอียดของโครงการหรือรายละเอียดของแบบฟอร์มการจัดเก็บข้อมูลที่ชัดเจน ทำให้เกิดความผิดพลาดและความล่าช้าในการทำงาน

2) การร่วมกับกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน ได้แก่ การขัดแย้งระหว่างกรรมการกับ อคม. ทำให้การเข้าร่วมการจัดทำแผนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และการไม่มีจิตอาสาในการทำงาน

3) การประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน ได้แก่ การขัดแย้งกับผู้นำท้องถิ่นทำให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และการทำงานที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) การติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ไม่มีค่าตอบแทนในการทำงาน และการดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งในบุคคลคนเดียว ทำให้ไม่สามารถแบ่งเวลาการทำงานได้

2.5.2 แนวทางการพัฒนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

1) การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรมีการอบรมเพื่อชี้แจงรายละเอียดของ โครงการหรือรายละเอียดของแบบฟอร์มการจัดเก็บข้อมูลให้ชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจแก่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

2) การร่วมกับกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน ได้แก่ การบูรณาการร่วมกันเมื่อมีกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ โดยให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเข้าร่วมด้วย หรือเมื่อกิจกรรมของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมด้วยเพื่อสร้างความสามัคคีและลดความขัดแย้งในพื้นที่

3) การประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน ได้แก่ ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้โดยการถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ให้กับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เพื่อสามารถนำไปถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรต่อไป และควรมีการนำไปทัศนศึกษาดูงานต่างพื้นที่บ้างเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์

4) การติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการเฝ้าระวังและรายงานเหตุฉุกเฉินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้กับอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทราบ เพื่อจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้องในรูปแบบเดียวกัน และควรมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

2.5.3 บทบาทที่พึงประสงค์ของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

1) การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้าน ได้แก่ การลดความซ้ำซ้อนในการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเกษตร เพื่อแบ่งเบาภาระของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

2) การร่วมกับกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน ได้แก่ การให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ได้แสดงความคิดเห็นบ้างในการเสนอข้อมูลหรือปัญหาในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็น

3) การประสานงานในการถ่ายทอดความรู้และแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้าน ได้แก่ จัดให้มีการอบรมการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรเบื้องต้นให้แก่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

4) การติดตามสถานการณ์การเกษตรในหมู่บ้านและรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จัดให้มีการถ่ายทอดความรู้หรืออบรมเกี่ยวกับขั้นตอนการรายงานเหตุการณ์ฉุกเฉินเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เพื่อจะได้ช่วยเหลือเกษตรกรในหมู่บ้านได้ในเบื้องต้น เพื่อรักษาสีเขียวให้กับเกษตรกรที่ควรได้รับความช่วยเหลือ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่ออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน

อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน มีปัญหา/อุปสรรค การปฏิบัติงานในด้านการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบในเรื่องสิทธิประโยชน์คุณสมบัติของเกษตรกร เอกสารสำคัญที่ต้องใช้ และวัน เวลา สถานที่ ในการรับขึ้นทะเบียนเกษตรกร และการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ในระดับมาก

1) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านควรมีจิตอาสา ในการช่วยเหลือเกษตรกรในหมู่บ้าน

2) ช่วยประชาสัมพันธ์ในเรื่องสิทธิประโยชน์ที่เกษตรกรควรได้รับการเสียสิทธิหากไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ทันต่อเหตุการณ์

3) ศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มทักษะให้กับตนเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ด้านการเกษตรให้กับเกษตรกรในหมู่บ้านได้

4) พัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในหมู่บ้านได้

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อกรมส่งเสริมการเกษตร

1) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้องการค่าตอบแทนในการทำงาน กรมส่งเสริมการเกษตรควรมีค่าตอบแทนในการทำงานเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน

2) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้องการให้มีการฝึกอบรมและทัศนศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานเพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้อย่างถูกต้อง

3) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านต้องการให้จัดสัมมนาอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านทั่วประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

4) อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านอยากให้มีการถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนางาน

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การสนับสนุนในการปฏิบัติงานอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านของหน่วยงานต่าง ๆ โดยรวม อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านจะได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงาน แต่มีบางหน่วยงานที่อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านไม่เคยได้รับการสนับสนุน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนการทำงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการเกษตรต่อไป คือ

- 1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลผลิตยาง ที่ได้ให้มีคุณภาพที่ดี ตรงตามความต้องการของตลาด การลดต้นทุนการผลิต
- 2) สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้พื้นที่การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน
- 3) กรมชลประทาน ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำในพื้นที่การเกษตรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
- 4) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน
- 5) กรมการข้าว ให้ความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าว การพัฒนาข้าวสายพันธุ์ใหม่ ๆ
- 6) กรมส่งเสริมสหกรณ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการสหกรณ์

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าได้รับความร่วมมืออย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการเข้าไปทำงานร่วมกันแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2.2 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรค ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

3.2.3 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอบรม การทัศนศึกษาดูงาน ของ
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงาน
และเพิ่มพูนความรู้ในการทำงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์

